Заклад вищої освіти
«ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»

ВІННИЦЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
ІНСТИТУТ УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»

Кафедра реабілітаційних технологій

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Вінницького
соціально-економіч
ного інституту
Університету
«Україна»
_____Г.В. Давиденко
«_29_» _____08_____2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

ОК 1.4«**Охорона праці в галузі, цивільний захист, домедична допомога та основи тактичної медицини**»

освітня програма «Фізична терапія»

освітнього рівня другого (магістерського)

галузь знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

Спеціальності І7 Терапія та реабілітація

Спеціалізація(ї) І7.01 Фізична терапія
Вид освітньої компоненти: обов'язкова
Обсяг, кредитів: 3 кредити ЄКТС (90 годин)
у т.ч. на курсову роботу (проєкт): не передбачено
Форма підсумкового контролю: диференційований залік

Вінниця – 2026 рік

Робоча програма «Охорона праці в галузі, цивільний захист, домедична допомога та основи тактичної медицини» для здобувачів освіти другого курсу спеціальності І7 Терапія та реабілітація Спеціалізація(ї) І7.01 Фізична терапія галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення другого (магістерського) рівня освіти.

«27» серпня 2026 року. 45 с.

Розробник: Романюк О.О., доцент кафедри автомобільного транспорту та сучасної інженерії Інженерно-технологічного інституту, к.т.н., доцент.

Викладачі: Романюк О.О., доцент кафедри автомобільного транспорту та сучасної інженерії Інженерно-технологічного інституту, к.т.н., доцент.

Башинська Олена Іванівна, кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри реабілітаційних технологій Вінницького соціально-економічного інституту

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри реабілітаційних технологій Вінницького соціально-економічного інституту

Протокол від « 28 » серпня 2026 року, № 1

Завідувач кафедри
Реабілітаційних технологій _____ Башинська О.І.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівникомпроектної групи) Фізична терапія, ерготерапія
(назва освітньої програми)

«20 » серпня 2026 року

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи)
_____ ЛєсніченкоН.П.

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	2026/2027	2027/2028	2028/2029
Дата засідання кафедри / циклової комісії			
№ протоколу			
Підпис завідувача кафедри/голови циклової комісії			

Матеріали до курсу розміщено на сайті Інтернет-підтримки освітнього процесу http://vo.ukraine.edu.ua/ за адресою:

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><th rowspan="2">Найменування показників</th><th rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній/освітньо-професійний ступінь</th><th colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</th></tr>
<tr><th>денна форма здобуття освіти</th><th>заочна форма здобуття освіти</th></tr>
<tr><td>Загальний обсяг кредитів – 3 кредити ЄКТС</td><td>Галузь знань
I Охорона здоров’я та соціальне забезпечення</td><td colspan="2">Вид дисципліни
обов’язкова</td></tr>
<tr><td>Загальний обсяг годин – 90 годин</td><td rowspan="2">Спеціальність
I7 Терапія та реабілітація</td><td colspan="2">Цикл підготовки
загальний</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 4</td><td rowspan="2">Спеціалізація
I7.01 Фізична терапія</td><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Індивідуальне науково-дослідне завдання
_____-_____
(назва)</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Мова викладання, навчання та оцінювання:
українська</td><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Тижневих годин для денної форми здобуття освіти:
аудиторних – 2
самостійної роботи – 4</td><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Освітній/освітньо-професійний ступінь:
магістр</td><td>14 год</td><td>год</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Частка аудиторних занять становить:
для денної форми здобуття освіти – 33,3%
для заочної форми здобуття освіти –</td><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>16 год</td><td>год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>0 год</td><td>0 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>60 год</td><td>0 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Курсова робота (проєкт):
0 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання:
0 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид семестрового контролю: диференційний залік</td></tr>
</table>

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: набуття здобувачами освіти компетентностей, знань і умінь, необхідних практичних навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю на основі принципів забезпечення ефективного управління у сфері охорони праці, охорони навколишнього середовища та цивільного захисту, з урахуванням ризику виникнення надзвичайних ситуацій на об'єктах господарювання.

Дисципліна «Охорона праці в галузі, цивільний захист, домедична допомога та основи тактичної медицини» розроблена для здобувачів освіти ступеня «магістра».

Навчальна дисципліна «Охорона праці в галузі, цивільний захист, домедична допомога та основи тактичної медицини» складається із чотирьох змістових модулів, вивчається протягом одного семестру і передбачає диференційний залік.

Завдання:

- набуття здобувачами освіти знань, умінь і здатностей (компетентностей) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку;
- опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях (НС) і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей у межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику;
- засвоєння здобувачами освіти сучасних методів і технологій для обґрунтування комплексу заходів від техногенних і антропогенних навантажень, спрямованих на охорону навколишнього середовища, збереження екологічної рівноваги та покращення екологічного стану довкілля;
- засвоєння здобувачами освіти новітніх теорій, методів і технологій із прогнозування надзвичайних ситуацій, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення надзвичайних ситуацій, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен ***знати:***

- перелік основних законодавчих актів України з питань охорони праці; організацію державного нагляду та громадського контролю за охороною праці на підприємствах; ефективні методи визначення показників із фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії на робочих місцях; загальні вимоги безпеки до конструкції виробничого обладнання, конструкційних матеріалів, ергономічних рішень обладнання та організації робочих місць; комплекс технічних та організаційно-технічних заходів і засобів, які забезпечують електробезпеку персоналу під час використання виробничого обладнання; загальні відомості про особливості процесу горіння різних горючих речовин і матеріалів, які використовуються в галузі; категорії приміщень за вибухопожежною та пожежною небезпекою; класифікацію пожежонебезпечних та вибухонебезпечних зон; способи і засоби попередження та гасіння пожеж;

- зміст нормативно-правових документів, спрямованих на вирішення задач по забезпеченню безпеки життєдіяльності населення України; ризик-орієнтований підхід до виникнення та розвитку непередбачуваних ситуацій; джерела техногенної, природної, екологічної, біологічної, соціальної небезпеки та основні принципи, способи захисту людей і заходи по забезпеченню безпеки життєдіяльності при прояві цих небезпек; класифікацію надзвичайних ситуацій; характеристику вражаючих факторів та осередків ураження під час надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; порядок виявлення та оцінювання наслідків надзвичайних ситуацій; засоби індивідуального та колективного захисту; заходи по забезпеченню безпеки здобувачів освіти та співробітників Університету «Україна» в надзвичайних ситуаціях;

- зміст нормативно-правових документів, спрямованих на вирішення задач по забезпеченню охорони навколишнього середовища, екологічні закони, правила, теорії, поняття, наукові факти; практичну діяльність в реальних ситуаціях, пов’язану з вирішенням екологічних проблем; проблеми у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища, основні закономірності взаємодії людини, суспільства і природи; особливості впливу антропогенних факторів на природне середовище; заходи застереження, яких необхідно вжити для запобігання забрудненню навколишнього середовища;

- нормативні документи щодо захисту населених пунктів, промислових та інших об’єктів від чинників надзвичайних ситуацій; стратегію державної політики у сфері цивільного захисту; роль і місце підрозділів МНС України в забезпеченні безпеки населення та територій під час виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, мету й основні

види рятувальних та інших невідкладних робіт, їх організацію та порядок проведення; порядки надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах; сутність і функції забезпечення безпеки населення і територій у галузі цивільного захисту.

вміти:

у виробничо-технологічній діяльності:

- обґрунтовувати вибір безпечних режимів, параметрів, виробничих процесів (у галузі діяльності);
- ефективно виконувати функції, обов'язки і повноваження з охорони праці на робочому місці, у виробничому колективі;
- проводити заходи щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві;
- використовувати засоби індивідуального захисту, сховища, укриття та інші захисні споруди для забезпечення людей в умовах надзвичайних ситуацій;
- надавати домедичну допомогу постраждалим від різних видів небезпек (при запамороченні, опіках та ураженнях отруйними речовинами, переломах, розривах зв'язок, ураженнях електричним струмом та ін.);
- застосовувати практичні навички в реальних ситуаціях, пов'язаних із вирішенням екологічних проблем;
- виявляти проблеми у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища;

в організаційно-управлінській діяльності:

- проводити заходи із профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності;
- організовувати діяльність у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці, з додержанням і виконанням вимог цивільного захисту;
- методично забезпечувати і проводити навчання та перевірку знань з питань охорони праці серед працівників організації (підрозділу);
- прогнозувати вплив різних небезпек на здоров'я та життя людини, на довкілля, враховувати різні за походженням джерела небезпеки при проведенні заходів по забезпеченню безпеки життєдіяльності, застосовувати елементи теорії ризику для оцінки небезпек та рівня безпеки життєдіяльності;
- проводити екологічний аналіз впливу антропогенних факторів на природне середовище; орієнтуватись у нормативних питаннях щодо регламентації контролю планування та керуванням станом навколишнього середовища, здійснювати організаційно-технічні заходи запобігання забруднення навколишнього середовища;
- оцінювати можливі наслідки надзвичайних ситуацій, робити висновки та надавати пропозиції, спрямовані на забезпечення безпеки в умовах радіаційного та хімічного забруднення;

- оцінювати виробниче середовище на відповідність умовам запобігання виникнення, розвитку НС та надійність захисту робітників і службовців об'єкта господарської діяльності з використання захисних споруд;

- організовувати збереження життя, здоров'я та працездатності виробничого персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС в обсязі, необхідному для виконання професійних обов'язків на первинній посаді;

у проєктно-конструкторській діяльності:

- впроваджувати безпечні технології, вибирати оптимальні умови і режими праці, проєктувати та організовувати робочі місця на основі сучасних технологічних та наукових досягнень у галузі охорони праці.

Рядок дисципліни в «Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми»

ЗК 01. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 04. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові предметні) компетентності

СК 12. Здатність надавати першу домедичну допомогу за умов надзвичайних ситуацій та військових дій, розуміти основи тактичної медицини

Рядок дисципліни в «Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми»

РН 02. Дотримуватись юридичних та етичних вимог, провадити діяльність з інформованої згоди пацієнта/клієнта.

РН 22. Надавати долікарську допомогу при невідкладних станах.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Модуль 1. Охорона праці, безпека життєдіяльності та цивільний захист
Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в професійній діяльності. Конвенція про права осіб з інвалідністю.
Тема 2. Система управління охороною праці в організації (СУОП).
Тема 3. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях.
Тема 4. Безпека життєдіяльності – ризик-орієнтований підхід до виникнення та розвитку непередбачуваних ситуацій.
Тема 5. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій у мирний час та під час воєнного стану.
Тема 6. Основи домедичної допомоги.
Тема 7. Домедична допомога при травмах і кровотечах
Тема 8. Основи тактичної медицини. Надання допомоги в умовах бойових та надзвичайних ситуацій
Тема 9. Підвищення стійкості об’єктів господарювання в умовах надзвичайної ситуації.
Тема 10. Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій.

Дисципліни, вивчення яких обов’язково передує цій дисципліні:
«Українська та іноземна мова для академічного і професійного спілкування».

Міжпредметні зв’язки:«Методологія та організація наукових досліджень».

4.2.Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	Аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
		л	сем	пр	лаб	інд			л	сем	пр	лаб	інд		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Модуль 1. Охорона праці в галузі та цивільний захист															
Змістовий модуль 1. Охорона праці															
Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в професійній діяльності. Конвенція про права осіб з інвалідністю.	6	2	-	0	-	-	4	7	0	-	0	-	-	7	АР: СР:
Тема 2. Система управління охороною праці в організації (СУОП).	6	-	-	2	-	-	4	8	0	-	0	-	-	7	АР: СР:
Тема 3. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях.	11	2	-	2	-	-	7	10	1	-	2	-	-	7	АР: СР:
Модульний контроль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Разом за змістовим модулем 1	23	4	-	4	-	-	15	24	1	-	2	-	-	21	
Змістовий модуль 2. Безпека життєдіяльності															
Тема 4. Безпека життєдіяльності – ризик-орієнтований підхід до виникнення та розвитку непередбачуваних ситуацій.	12	2	-	2	-	-	8	10	0	-	0	-	-	11	АР: СР:
Тема 5. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій у мирний час та під час воєнного стану.	11	2	-	2	-	-	7	10	1	-	0	-	-	10	АР: СР:
Модульний контроль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Разом за змістовим модулем 2	23	4	-	4	-	-	15	22	1	-	0	-	-	21	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Змістовий модуль 3. Домедична допомога та основи тактичної медицини															
Тема 6. Основи домедичної допомоги.	9	2	-	2	-	-	5	7	0	-	0	-	-	7	АР: СР:
Тема 7. Домедична допомога при травмах і кровотечах	7	-	-	0	-	-	5	7	0	-	0	-	-	7	АР: СР:
Тема 8. Основи тактичної медицини. Надання допомоги в умовах бойових та надзвичайних ситуацій	9	2	-	2	-	-	5	8	1	-	0	-	-	7	АР: СР:
Модульний контроль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Разом за змістовим модулем 3	25	4	-	4	-	-	15	22	1	-	0	-	-	21	
Змістовий модуль 4. Цивільний захист															
Тема 9. Підвищення стійкості об’єктів господарювання в умовах надзвичайної ситуації.	10	2	-	0	-	-	8	11	0	-	0	-	-	10	АР: СР:
Тема 10. Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій.	11	-	-	2	-	-	7	12	1	-	0	-	-	11	АР: СР:
Модульний контроль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Разом за змістовим модулем 4	21	2	-	2	-	-	15	23	1	-	0	-	-	21	
Усього годин	90	14	-	8	-	-	60	90	4	-	2	-	-	84	

Примітки.*1. Слід зазначати також теми, винесені на самостійне вивчення.2. АР – аудиторна робота, СР – самостійна робота, ІНДЗ – індивідуальнезавдання.3. Можуть застосовуватися такі форми і методи контролю знань, як опитування, письмове завдання для самостійного опрацювання, реферат, співбесіда, огляд додаткової літератури, підготовка та проведення презентації, складання кросворду за основними термінами теми,контрольна робота, письмове тестування, експрес-тестування, комп’ютерне тестування тощо, а також наведені в розділі ІІ таблиці пункту 11.1*.

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни «Охорона праці в галузі, цивільний захист, домедична допомога та основи тактичної медицини»

Разом: **90 год**, лекції – 14 год, практичні заняття – 16 год, самостійна робота – 60 год, підсумковий контроль – год.

Модулі	**Змістовий модуль 1**			**Змістовий модуль 2**		**Змістовий модуль 3**			**Змістовий модуль 4**	
Назва модуля	***Охорона праці***			***Безпека життєдіяльності***		***домедична допомога та основи тактичної медицини***			***Цивільний захист***	
Кількість балів за модуль	21 балів			17 балів		17 балів			14 балів	
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	8	10
Теми лекцій	*Міжнародні норми в галузі охорони праці. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в професійній діяльності. Конвенція про права осіб з інвалідністю.*	*Система управління охороною праці в організації (СУОП).*	*Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях.*	*Безпека життєдіяльності – ризик-орієнтований підхід* до виникнення та розвитку непередбачуваних ситуацій.	*Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій у мирний час та під час воєнного стану.*	*Основи домедичної допомоги..*	*Домедична допомога при травмах і кровотечах*	*Основи тактичної медицини. Надання допомоги в умовах бойових та надзвичайних ситуацій*	*Підвищення стійкості об'єктів господарювання в умовах надзвичайної ситуації.*	*Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій.*
Теми практичних занять		*Система управління охороною праці в організації (СУОП).*	*Гігієнічна оцінка умов та характеру праці на робочому місці.* 7 балів	*Безпека життєдіяльності – ризик-орієнтований підхід до виникнення та розвитку непередбачуваних ситуацій*	*Розрахунок тривалості евакуації під час пожежі.* 8 балів	*Основи домедичної допомоги*		*Основи тактичної медицини. Надання допомоги в умовах бойових та надзвичайних ситуацій*8 балів	*Підвищення стійкості об'єктів господарювання в умовах надзвичайної ситуації.*	*Оцінювання інженерного захисту працівників об'єкта.* 5 балів
Самостійна робота		*Тема 1* 2 бали	*Тема 2* 2 бали	*Тема 3* 2 бали	*Тема 4* 2 бали		*Тема 5* 2 бали	*Тема 6* 2 бали	*Тема 7* 2 бали	*Тема 8* 2 бали
Види поточного контролю (Тести)	10 балів			5 балів		5 балів			5 балів	
Підсумковий	Залік (30 балів)									

4.3. Форми організації занять

4.3.1 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Гігієнічна оцінка умов та характеру праці на робочому місці.	2
2	Система управління охороною праці в організації (СУОП).	2
3	Розрахунок тривалості евакуації під час пожежі.	2
4	Основи тактичної медицини. Надання допомоги в умовах бойових та надзвичайних ситуацій.	2
5	Основи домедичної допомоги	2
6	Основи тактичної медицини. Надання допомоги в умовах бойових та надзвичайних ситуацій	2
7	Підвищення стійкості об'єктів господарювання в умовах надзвичайної ситуації.	2
8	Оцінювання інженерного захисту працівників об'єкта.	2

Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		**Оцінка за національною шкалою**	**Оцінка за шкалою ECTS**	
54 – 60 та більше	*відмінно*	**5**	**A**	*відмінно*
45 – 53	*добре*	**4**	**BC**	*добре*
36 – 44	*задовільно*	**3**	**DE**	*задовільно*
21 – 35	*незадовільно*	**2**	**FX**	*незадовільно з можливістю повторного складання*
1 – 20		**2**	**F**	*незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни*

4.3.2. Теми самостійної роботи здобувачів освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві. Основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні.	7
2	Класифікація приміщень за рівнем небезпеки електротравм. Чинники підвищеної небезпеки електротравм. Системи засобів і заходів, які забезпечують електробезпеку персоналу.	8
3	Об'єкти підвищеної небезпеки, їх ідентифікація та облік. Декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки.	8

4	Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їхніх негативних наслідків. Управління безпекою життєдіяльності.	7
5	Методи очищення (газових викидів, стічних вод). Способи обробки, переробки і утилізації твердих відходів.	8
6	Екологічне право. Екологічний менеджмент та аудит.	7
7	Підвищення стійкості виробничих будівель і споруд, комунально-енергетичних і технологічних мереж. Обмеження ураження від вторинних факторів при аваріях. Надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах.	8
8	Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації у мирний час та в умовах воєнного стану. Заходи безпеки під час проведення рятувальних робіт.	7

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ***Охорона праці***			
Тема 1. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві. Основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні. (7 год)	Залік	2	I-II
Тема 2. Класифікація приміщень за рівнем небезпеки електротравм. Чинники підвищеної небезпеки електротравм. Системи засобів і заходів, які забезпечують електробезпеку персоналу. (8 год)	Залік	2	III-IV
Всього: 15 год	*Всього: 4 бали*		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. ***Безпека життєдіяльності***			
Тема 3. Об’єкти підвищеної небезпеки, їх ідентифікація та облік. Декларування безпеки об’єктів підвищеної небезпеки. (8 год)	Залік	2	V -VI
Тема 4. Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їхніх негативних наслідків. Управління безпекою життєдіяльності. (7 год)	Залік	2	VII -VIII
Всього: 15 год	*Всього: 4 бали*		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. ***домедична допомога та основи тактичної медицини***			
Тема 5. Алгоритми оцінювання стану постраждалого та первинний огляд (8 год)	Залік	2	IX – X

Тема 6. Домедична допомога при травмах і кровотечах (7 год)	Залік	2	XI -XII
Всього: 15 год	*Всього: 4 бали*		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. ***Цивільний захист***			
Тема 7. Підвищення стійкості виробничих будівель і споруд, комунально-енергетичних і технологічних мереж. Обмеження ураження від вторинних факторів при аваріях. Надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах. (8 год)	Залік	2	XIII-XIV
Тема 8. Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації у мирний час та в умовах воєнного стану. Заходи безпеки під час проведення рятувальних робіт. (7 год)	Залік	2	XIV -XV
Всього: 15 год	*Всього: 4 бали*		
Разом: 60 год	***Разом: 16 балів***		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

– *словесні:* лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– *наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– *практичні:* вправи.

2. За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів освіти з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Вважаємо, що неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи

належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод «вибуху», метод природних наслідків і трудовий метод.

Методика навчання (як система) – організований набір методів, прийомів, засобів і форм навчання, який використовується для досягнення освітніх цілей.

Методика є структурованим застосуванням методів – організоване використання різних методів і прийомів, яке обумовлено специфікою освітнього процесу або діяльності. Вона описує як саме, в якій послідовності і в яких умовах застосовуються певні методи для досягнення результату.

- Методика навчання може включати в себе різні методи, стратегії, підходи, засоби навчання (аудіовізуальні матеріали, інтернет-ресурси, дидактичні ігри тощо) і системи організації роботи (до прикладу: поетапне вивчення лексики, розвиток навичок письмового та усного мовлення).
- Методика викладання навчальної дисципліни — вибір викладачем та застосування методів для ефективного засвоєння матеріалу здобувачами освіти.

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями здоров'я має важливі відмінності, які враховують індивідуальні потреби кожного типу порушень і передбачає модифікацію форм роботи та типів завдань для таких здобувачів освіти.

Кожен тип інвалідності має свої специфічні потреби, і тому підхід до навчання має бути адаптованим, щоб забезпечити максимальну ефективність для здобувачів освіти. Враховуючи різні види порушень (порушення слуху, зору, рухової активності, когнітивні порушення тощо), методика вивчення буде різною. Використання адаптованих технологій, інклюзивних методів та індивідуальних підходів дозволяє забезпечити ефективне навчання для всіх здобувачів освіти, незалежно від типу інвалідності.

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями слуху

Для здобувачів освіти з порушеннями слуху основним викликом є відсутність або обмеження слухового сприйняття, що може ускладнити процес вивчення мови через усне спілкування та аудіоматеріали. Адаптованими методиками є:

Жестова мова: Якщо здобувач освіти має порушення слуху та використовує жестову мову як основний засіб комунікації, то вивчення дисципліни проводиться через переклад на жестову мову (із залученням відповідного спеціаліста чи фрагментів відео із дублюючим перекладом на жестову мову), зокрема для усного компоненту. Програми з навчання для таких здобувачів освіти можуть включати використання перекладачів жестової мови під час лекцій.

Субтитри: Всі відеоматеріали, які використовуються на заняттях (фільми, навчальні відео), мають субтитри, що дозволяє здобувачам освіти з порушеннями слуху ознайомлюватися з мовними структурами та словником.

Адаптовані навчальні матеріали: Використання візуальних методів, таких як ілюстрації, діаграми, картки з лексикою, допомагає краще засвоювати матеріал. Також створюються текстові файли або аудіоматеріали з субтитрами для покращення розуміння контексту.

Практика усного мовлення через письмове спілкування: Оскільки здобувачі освіти не чують мовлення, замість усної практики для такої категорії здобувачів освіти фокусується увага на письмових завданнях, інтерактивних тестах і вправах, що включають роботу з текстами (письмові відповіді, розпізнавання лексики та граматики через текст).

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями зору

У здобувачів освіти з порушеннями зору основною проблемою є труднощі з візуальним сприйняттям інформації, тому методика навчання адаптована до аудіо- та тактильних матеріалів.

Технології для читання з екрану: Використання програм для читання з екрану, таких як JAWS або NVDA, дозволяє здобувачам освіти з порушеннями зору слухати текстовий матеріал. Це забезпечує доступ до електронних підручників, презентацій та інших навчальних ресурсів.

Адаптація навчальних матеріалів: Усі текстові матеріали надаються у форматі для читання з екрану або у шрифті Брайля. Це дає можливість здобувачам освіти не тільки читати, але й активно працювати з навчальними матеріалами.

Озвучення текстів: Використання спеціальних додатків для озвучування текстів або аудіокниг допомагає здобувачам освіти вивчати нові слова та фрази на слух, а також слухати приклади правильного вимовляння.

Аудіовізуальні завдання: Для таких здобувачів освіти використовуються аудіовправи, зокрема з вимови та слухової практики. Це дозволяє розвивати навички аудіювання та вимови, хоча й без візуального сприйняття.

Інтерактивні вправи на слух: Заняття включають завдання, орієнтовані на слухове сприйняття мови (завдання на розпізнавання вимови, на відмінності в інтонації, акценті тощо).

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями опорно-рухового апарату

Здобувачі освіти з порушеннями опорно-рухового апарату, як правило, мають фізичні обмеження, які можуть вплинути на їхню здатність використовувати традиційні навчальні засоби, але їхні когнітивні та мовні навички, як правило, не порушені. З цією метою освітній процес відповідно адаптований для зручності та доступності.

Онлайн-навчання та доступ до цифрових матеріалів: Онлайн платформи дозволяють здобувачам освіти з порушеннями опорно-рухового апарату навчатися без необхідності фізичного перебування в аудиторії, а також допомагають уникнути труднощів із переміщенням.

Інтерфейси з підтримкою доступу: Використання програмного забезпечення та навчальних платформ, що підтримують голосові команди або дають можливість здійснювати навчання за допомогою спеціальних пристроїв для вводу (як-от пристрої для управління комп’ютером через рухи очей чи голови).

Адаптація завдань для письмових відповідей: Враховуючи фізичні обмеження, здобувачі освіти можуть використовувати голосові помічники для виконання завдань або адаптовані клавіатури та інші технології для зручного введення тексту. Також враховується обсяг письмових завдань та швидкість проходження онлайн тестів, написання підсумкових робіт.

Методика навчання для здобувачів освіти з когнітивними порушеннями

Когнітивні порушення можуть включати труднощі з пам'яттю, увагою, сприйняттям інформації. Здобувачі освіти з такими порушеннями потребують адаптованих методик навчання, щоб забезпечити доступність матеріалу та поступове засвоєння нової інформації.

Розбиття матеріалу на малі блоки: Заняття структуруються (матеріал поділяється на малі частини), що дозволяє легше засвоювати інформацію та допомагає зберігати увагу на кожному етапі навчання.

Часті повторення та практичні вправи: Регулярне повторення пройденого матеріалу, використовуючи ігрові методи чи інші інтерактивні вправи.

Візуальні допоміжні засоби: Використання карток із лексикою, діаграм, малюнків допомогає здобувачам освіти з когнітивними порушеннями краще засвоювати мову.

Мультисенсорні підходи: Для здобувачів освіти з когнітивними порушеннями використовуються різні сенсорні канали (слух, зір, дотик), щоб стимулювати запам'ятовування та розуміння.

Методика навчання для здобувачів освіти із психічними порушеннями

Психічні порушення можуть включати депресії, тривожні розлади, посттравматичний стресовий синдром тощо, які можуть негативно впливати на здатність до концентрації, мотивацію та емоційний стан під час навчання.

Індивідуальний підхід: здобувачі освіти з психічними порушеннями потребують більш гнучкого підходу, наприклад, менших навантажень, частих перерв або персоналізованих уроків.

Підтримка в навчанні через терапевтичні методи: Залучення психологів або консультантів до освітнього процесу допомагає здобувачам освіти подолати емоційні труднощі.

Створення безпечного та підтримуючого середовища: Створення атмосфери довіри та підтримки, де здобувач освіти може вільно звернутися за допомогою або адаптувати темп навчання до своїх потреб.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з чотирьох змістових модулів.

Результати навчальної діяльності здобувачів освіти оцінюються за 100-бальною шкалою.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки здобувачам освіти, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності здобувачів освіти, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу здобувача освіти на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп’ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує здобувач освіти за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань здобувачів освіти здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	Ставиться за вияв здобувачем освіти повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді здобувача освіти наявні незначні помилки.
«задовільно»	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхневу обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але здобувач освіти спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	Виставляється здобувачу освіти, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхнева, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться здобувачеві освіти, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		**Оцінка за національною шкалою**		**Оцінка за шкалою ECTS**	
		екзамен	**залік**		
90 – 100	*відмінно*	**5**	*зараховано*	**A**	*відмінно*
82 – 89	*добре*	**4**		**B**	*добре (дуже добре)*
75 – 81	*добре*	**4**		**C**	*добре*
64 – 74	*задовільно*	**3**		**D**	*задовільно*
60 – 63	*задовільно*	**3**		**E**	*задовільно (достатньо)*
35 – 59	*незадовільно*	**2**	*не зараховано*	**FX**	*незадовільно з можливістю повторного складання*
1 – 34	*незадовільно*	**2**		**F**	*незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни*

6.2. Система оцінювання роботи здобувачів освіти упродовж семестру

Вид діяльності здобувача освіти	Максимальна кількість балів за одиницю	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
І. Обов'язкові									
1.1. Відвідування лекцій	1	3	0,12	2	0,12	3	0,12	2	0,12
1.2. Відвідування практичних занять	1	1	0,08	1	0,08	1	0,08	1	0,08
1.3. Практична робота (в тому числі виконання)	10	1	7	1	8	1	8	1	5
1.4. Виконання завдань для самостійної роботи	10	2	4	2	4	2	4	2	4
Разом		**-**	**11,2**	**-**	**12,3**	**-**	**12,2**	**-**	**9,3**
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 50									
ІІ. Вибіркові									
Виконання завдань для самостійного опрацювання									
2.1. Огляд літератури з конкретної тематики	5	2	3	2	2	2	2	2	3
Разом		**-**	**3**	**-**	**2**	**-**	**2**		**3**
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 10									
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 60									

7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Опишіть сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном.
2. Назвіть виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Інциденти та невідповідності.
3. Опишіть методику вимірювання освітленості за допомогою люксметра.
4. Назвіть основні терміни та визначення в галузі охорони праці.
5. Назвіть основні причини виробничих травм та професійних захворювань.
6. Назвіть джерела штучного освітлення. Їх порівняльна характеристика (переваги, недоліки), потужність, світловий потік.
7. Яка класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників?
8. Який розподіл травм за ступенем тяжкості?
9. Назвіть Конституційні засади охорони праці в Україні. Законодавство України про охорону праці.
10. Назвіть основні статті Закону України «Про охорону праці».
11. Що таке освітленість? Які одиниці її вимірювання?
12. Назвіть основні принципи державної політики України у галузі охорони праці.
13. Назвіть ознаки і причини виникнення термічних опіків. Надання домедичної допомоги.
14. Дайте визначення поняттю «розмір об’єкта розпізнавання».
15. Назвіть гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці.
16. Назвіть ознаки і причини виникнення хімічних опіків. Надання домедичної допомоги.
17. Що таке фон? Чим він визначається?
18. Назвіть особливості охорони праці жінок, неповнолітніх, осіб з інвалідністю.
19. Назвіть ознаки і причини ураження електричним струмом. Надання домедичної допомоги.
20. Що означає «контраст об’єкта з фоном»?
21. Як поділяються електричні травми, і від чого залежить характер ураження?
22. Як нормується штучне освітлення для виробничих приміщень?
23. Клінічна смерть. Назвіть її ознаки і заходи першої долікарської допомоги.
24. Назвіть основне рівняння методу розрахунку освітленості виробничих приміщень за коефіцієнтом використання світлового потоку.
25. Назвіть основні стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.
26. Мікроклімат виробничих приміщень. Які його основні параметри?

27. Що таке коефіцієнт використання випромінюваного світильником потоку світла? Від чого він залежить?

28. Акти з охорони праці, що діють в організації. Який їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів із охорони праці, що діють в організації.

29. Як впливає на організм людини зміна параметрів мікроклімату?

30. Назвіть організаційно-правові основи забезпечення пожежної безпеки в Україні.

31. Фінансування охорони праці. Назвіть основні принципи і джерела. Заходи і засоби з охорони праці, витрати на здійснення і придбання яких включаються до валових витрат.

32. Яка відповідальність за порушення правил та вимог пожежної безпеки?

33. Як система державного управління охороною праці діє в Україні?

34. Як визначається категорія роботи?

35. Які основні причини виникнення пожеж та їхня коротка характеристика? Які наслідки пожеж для економіки України?

36. Назвіть органи державного нагляду за охороною праці, їхні основні повноваження і права.

37. Що таке пожежа? Що таке процес горіння, які є його види?

38. Як функціонує громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці?

39. На які групи поділяються речовини та матеріали за горючістю?

40. Назвіть структуру, основні функції і завдання управління охороною праці в організації.

41. Як визначити абсолютну, відносну вологості повітря робочої зони?

42. На які класи та підкласи поділяються пожежі?

43. Служба охорони праці підприємства. Який її статус і підпорядкованість? Назвіть основні завдання, функції служби охорони праці.

44. Назвіть прилади контролю вологості повітря. Опишіть принцип дії психрометра Августа, Ассмана.

45. Що таке самозайманння?

46. Опишіть структуру і чисельність служб охорони праці. Назвіть права та обов’язки працівників служби охорони праці.

47. Назвіть прилади контролю швидкості повітря на робочому місці. Опишіть принцип дії цих приладів.

48. На які категорії за вибухо- та пожежною небезпекою поділяються приміщення?

49. Як здійснюється громадський контроль за станом охорони праці в організації? Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці. Які їхні обов'язки і права?

50. Назвіть основні заходи щодо підтримання оптимальних параметрів мікроклімату виробничих приміщень.

51. Природне освітлення. Назвіть його переваги.

52. Дайте коротку характеристику основних вогнегасних речовин.

53. Які процеси в оці людини супроводжують зорове сприйняття? Як впливає на стан людини недостатнє та надмірне освітлення?

54. Які особливості гасіння електроустановок під напругою?

55. Назвіть кольори, знаки безпеки та сигнальної розмітки.

56. Назвіть санітарно-гігієнічні вимоги до виробничого освітлення.

57. Дайте характеристику стаціонарним системам пожежогасіння (дренчерним, спринклерним установкам).

58. Які є способи стимулювання охорони праці?

59. Дайте коротку характеристику систем пожежної сигналізації та зв'язку.

60. Назвіть принципи організації та види навчання з питань охорони праці. У чому полягає в ивчення основ охорони праці у закладах освіти і під час професійного навчання?

61. Дайте визначення поняттям: світловий потік, сила світла, освітленість, яскравість. Назвіть одиниці вимірювання освітленості.

62. Назвіть показники вибухопожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин.

63. Дайте визначення поняттям: фон, контраст об'єкта з фоном, видимість, показник освітленості.

64. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон.

65. Інструктажі з питань охорони праці. Назвіть види інструктажів і порядок проведення інструктажів для працівників.

66. Види природного освітлення. Коефіцієнт природної освітленості. Як обчислити коефіцієнт природної освітленості?

67. Назвіть основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкта.

68. Назвіть інструктажі з питань охорони праці для вихованців, учнів, студентів.

69. Що таке розряд зорової роботи? Як визначити розряд зорової роботи при відстані понад 0,5 м від об'єкта розпізнавання до ока працівника?

70. Дії персоналу при виникненні пожежі. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах.

71. Які основні засоби припинення процесу горіння?

72. Яка відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці?

73. Оптимальні та допустимі значення параметрів мікроклімату. Як визначається пора року?

74. Які дії персоналу при виникненні пожежі? У чому полягає забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах?

75. До якої групи стихійних лих належить повінь?

76. Що спричиняє електричний струм при тривалому протіканні через тіло людини?

77. У чому проявляється електролітична дія струму?

78. Як поділяються за дією на людину хімічні речовини?

79. За яких частот звуку людське вухо є найбільш чутливим?
80. Яка частота загальної вібрації є найбільш небезпечною для людини?
81. Як кількісно визначається ризик?
82. Що є кількісною оцінкою шкоди, яку завдає небезпека?
83. Яка механічна дія струму на організм людини?
84. Що таке мутагенні речовини?
85. На який державний орган в Україні покладено основні функції управління безпекою життєдіяльності населення?
86. Як називаються надзвичайні ситуації, що відбуваються в межах об'єкта господарської діяльності?
87. Дайте визначення надзвичайної ситуації.
88. Назвіть речовини, які мають найбільшу проникаючу здатність.
89. Назвіть найвищу частоту звуку, що сприймається вухом людини.
90. Назвіть найменшу частоту звуку, що сприймається вухом людини.
91. Як класифікують небезпечні та шкідливі фактори?
92. Як називається одиниця інтенсивності звуку?
93. Яку розмірність у системі СІ має поглинена доза випромінювання?
94. Що називається порогом больового відчуття?
95. Що називається порогом чутливості?
96. Чим характеризується потенційна небезпека?
97. Які першочергові дії при ураженні людини електричним струмом?
98. Прийнятний рівень ризику у світовій практиці.
99. Природні джерела опромінення людини.
100. Що таке радіоактивність?
101. Назвіть речовини загальнотоксичної дії.
102. Назвіть речовини канцерогенної дії.
103. Назвіть речовини мутагенної дії.
104. Дайте визначення поняття «ризик».
105. Для характеристики якої діяльності застосовується термін «життєдіяльність»?
106. Що таке техносфера?
107. У чому полягає мета Кіотського протоколу?
108. У чому полягає суть управління ризиком?
109. Що таке фібриляція?
110. Який відсоток здоров'я людини залежить від несприятливої екологічної обстановки, зокрема забруднення повітря, води, ґрунту, а також природних кліматичних умов, за твердженнями фахівців?
111. Який відсоток здоров'я людини залежить від способу життя людини, за твердженнями фахівців?
112. Як називається частина біосфери, в якій відбуваються такі явища, як зсуви, селі, обвали?
113. В яких одиницях вимірюється частота коливань повітря?
114. Як поділяються шкідливі речовини?
115. До чого призводить шкідливий фактор?

1. Поняття невідкладного стану та його основні ознаки.

2. Послідовність первинної оцінки стану постраждалого.

3. Правила забезпечення безпеки особи, яка надає домедичну допомогу.

4. Алгоритм виклику екстреної медичної допомоги.

5. Ознаки раптової зупинки кровообігу.

6. Алгоритм базової серцево-легеневої реанімації у дорослого.

7. Правила та послідовність використання автоматичного зовнішнього дефібрилятора.

8. Ознаки серцевого нападу та домедична допомога постраждалому.

9. Види кровотеч і критерії небезпечної крововтрати.

10. Алгоритм прямого тиску на рану та застосування тиснучої пов'язки.

11. Показання та правила накладання турнікета.

12. Типові помилки під час зупинки зовнішньої кровотечі.

13. Види термічних уражень та принципи домедичної допомоги при опіках.

14. Ознаки перегрівання та переохолодження, домедична допомога.

15. Безпечний алгоритм дій особи, яка опинилася на місці дорожньо-транспортної пригоди.

16. Первинний огляд постраждалого внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

17. Механізм ураження електричним струмом та правила припинення його дії.

18. Домедична допомога при електротравмі.

19. Поняття нещасного випадку, професійного захворювання та аварії.

20. Основні причини виробничого травматизму та професійних захворювань.

21. Загальні принципи розслідування нещасних випадків на виробництві.

22. Реєстрація, облік та аналіз нещасних випадків і професійних захворювань.

23. Основні профілактичні заходи щодо виробничого травматизму.

24. Поняття цивільного захисту та його основні завдання.

25. Єдина державна система цивільного захисту: структура та режими функціонування.

26. Основні способи захисту населення у надзвичайних ситуаціях.

27. Дії населення за сигналами оповіщення цивільного захисту.

28. Правові засади охорони праці в Україні.

29. Основні права та обов'язки працівників у сфері охорони праці.

30. Гарантії охорони праці неповнолітніх, жінок та осіб з інвалідністю.

31. Державне управління охороною праці.

32. Державний нагляд та громадський контроль за охороною праці.

33. Поняття виробничої санітарії та гігієни праці.

34. Небезпечні та шкідливі виробничі чинники та принципи захисту від них.

35. Мікроклімат виробничих приміщень і його вплив на працездатність людини.

36. Виробниче освітлення: основні вимоги та вплив на організм.

37. Шум і вібрація як виробничі чинники: вплив і профілактика.

38. Фізіологічні основи раціональної організації праці.

39. Основні причини пожеж та умови виникнення горіння.

40. Організаційні й технічні заходи пожежної безпеки та порядок дій у разі пожежі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти для заліку

<table>
<tr><td colspan="8">Поточне тестування та самостійна робота</td><td>Сума</td><td>Залік*</td></tr>
<tr><td colspan="3">Змістовий модуль №1</td><td colspan="3">Змістовий модуль №2</td><td colspan="2">Змістовий модуль №3</td><td rowspan="3">не більше 100</td><td rowspan="3">не більше 30</td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td></tr>
<tr><td>3</td><td>3</td><td>12</td><td>3</td><td>2</td><td>5</td><td>2</td><td>8</td></tr>
</table>

Т1, Т2 ... Т9 – теми змістових модулів.

*- залік складається у випадку, коли здобувач освіти не набрав необхідну кількість балів для автоматичного заліку, або ж хоче підвищити свій бал.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1) Опорний конспект лекцій.

2) Навчальний посібник (Основи охорони праці на підприємствах індустрії моди : навч. посіб. / В. О. Мусієнко, І. В. Панасюк, О. О. Романюк. Київ : Гордон, 2018. 508 с.)

3) Методичні вказівки до виконання практичних робіт.

4) Запитання і завдання до заліку.

5) Основні законодавчі та нормативно-правові акти:

1. Кодекс законів про працю України. (Затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71) / Верховна Рада Української РСР. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР), 1971, додаток до № 50, ст. 375. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 14.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text (дата звернення: 27.08.2025).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 330). / Верховна Рада Української РСР. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР), 1984, додаток до № 51, ст.1122. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 01.10.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text;https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text (дата звернення: 27.08.2025).

3. Кодекс цивільного захисту України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 10.06.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text (дата звернення: 27.08.2025).

4. Конституція України. Основний закон / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 27.08.2025).

5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 23, ст.121. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 14.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 27.08.2025).

6. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 23.04.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12 #Text (дата звернення: 27.08.2025).

7. Правила пожежної безпеки в Україні (НАПБ А.01.001-2004), затверджені наказом МНС України 19.10.2004 № 126. (Зі змінами від 18.02.2008 (№ 128) та від 24.02.2012 (№ 537). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text (дата звернення: 27.08.2025).

8. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя

населення. Закон України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 27, ст.218. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 14.01.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text (дата звернення: 27.08.2025).

9. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги при невідкладних станах, затверджено наказом МОЗ України 09.03.2022 № 441. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#n36 (дата звернення: 27.08.2025).

10. Про затвердження Правил техногенної безпеки, затверджено наказом МВС України 05.11.2018 № 879. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ z1346-18#Text (дата звернення: 27.08.2025).

11. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення розділу «Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони)» у складі проектної документації об'єктів, затверджено наказом МНС України 10.02.2012 № 485. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/40143 40143 (дата звернення: 27.08.2025).

12. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання. Закон України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 22, ст.115. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 24.02.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/98-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 27.08.2025).

13. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні. Закон України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 21, ст. 253. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 19.12.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/875-12#Text (дата звернення: 27.08.2025).

14. Про охорону атмосферного повітря. Закон України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 50, ст. 678. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 05.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text (дата звернення: 27.08.2025).

15. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст.546. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 01.01.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text (дата звернення: 27.08.2025).

16. Про охорону праці. Закон України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 49, ст.668. (Бібліотека офіціальних видань). Поточна редакція – від 14.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text (дата звернення: 27.08.2025).

17. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Закон України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 34, ст.227. (Бібліотека офіційних видань). Поточна редакція – від 07.11.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 27.08.2025).

8.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для здобувачів освіти з інвалідністю

Для інженерних та гуманітарних спеціальностей

При проведенні лекцій та практичних занять використовуються презентації з використанням інтерактивної дошки.

Мультимедійні матеріали

1. Техніка безпеки в комп'ютерному класі. URL: https://youtu.be/1RYlVUU7f38 (дата звернення: 27.08.2025).
2. Природні небезпеки. URL: https://youtu.be/jvTDEw-6OWI (дата звернення: 27.08.2025).
3. Інформаційно-просвітницький захід з основ мінної безпеки. URL: https://www.youtube.com/live/hW1Vpz4MybY?si=kVOjbeDKe3L0jrVt (дата звернення: 27.08.2025).
4. Навчальний фільм про правила евакуації під час виникнення надзвичайних ситуацій. URL: https://youtu.be/brykdd6NOz8 (дата звернення: 27.08.2025).
5. Перша допомога – базові дії. Перевірка стану свідомості та дихання людини. URL: https://youtu.be/UUTh_QjgfcA?si=_uOezhoRrw7xDhVx (дата звернення: 27.08.2025).
6. Серцево-легенева реанімація дорослого: непрямий масаж серця і штучне дихання. URL: https://youtu.be/E1N9YYH5JbU?si=qBaUvRFFSuxouT3s (дата звернення: 27.08.2025).
7. Перша допомога при кровотечах. URL: https://youtu.be/7yz8CKJ6_34?si=hHA9CdOwRBP5C2Gf (дата звернення: 27.08.2025).

Для інклюзивного навчання:

- методики диференційованого підходу до процесу навчання й оцінювання знань, умінь і здібностей здобувачів освіти з інвалідністю;
- дистанційні програми навчання для здобувачів освіти із порушеннями слуху та опорно-рухового апарату.
- спеціалізовані комп'ютерні програми для навчання осіб з інвалідністю;
- забезпечення осіб із порушеннями зору спеціальною літературою: книгами, підручниками, навчальними посібниками, журналами, надрукованими шрифтом Брайля та укрупненим шрифтом, і звуковими комп'ютерними програмами;
- наявність аудіовізуальних засобів навчання, спеціальної навчально-методичної літератури в електронному, друкованому, аудіовізуальному форматах для осіб з інвалідністю;
- дидактичні матеріали та засоби навчання осіб з інвалідністю для дистанційної та відкритої форм навчання.

8.2. Глосарій
(термінологічний словник)

1. **Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи –** це роботи, спрямовані на пошук, рятування і захист населення, уникнення руйнувань і матеріальних збитків, локалізацію зони впливу небезпечних чинників, ліквідацію чинників, що унеможливлюють проведення робіт або загрожують життю рятувальників.

2. **Антропогенний вплив** – це сукупність усіх позитивних і негативних змін у біосфері та природному середовищі, спричинених людською діяльністю. Ці фактори відрізняються від природних тим, що вони виникають безпосередньо через людську діяльність, таку як промисловість, сільське господарство, будівництво, вирубування лісів, забруднення води та повітря.

3. **Безпека виробничого обладнання –** це здатність технічних систем зберігати безпечний стан при виконанні заданих функцій в умовах, регламентованих нормативною документацією.

4. **Безпека праці –** це стан виробничих умов, за яких унеможливлюється вплив шкідливих або небезпечних виробничих чинників на організм людини.

5. **Вибух –** процес надзвичайно швидкого горіння, що супроводжується швидким наростанням тиску і має велику руйнівну здатність.

6. **Виробнича санітарія –** це система організаційних і технічних заходів, що запобігають дії шкідливих виробничих чинників на організм людини або зменшують цю дію.

7. **Виробниче середовище** – частина оточуючого людину зовнішнього середовища, що створене природно-кліматичними умовами і професійними чинниками, що впливають на організм у процесі трудової діяльності.

8. **Вогнестійкість** – це здатність будівельних конструкцій зберігати свої робочі функції і властивості під дією високих температур пожежі.

9. **Воєнний стан** – це особливий правовий режим, що запроваджується в Україні (або її місцевостях) у разі збройної агресії, загрози нападу або небезпеки державній незалежності, який надає державі, військовому командуванню та органам влади додаткові повноваження для захисту країни, а також тимчасово обмежує конституційні права і свободи громадян та юридичних осіб.

10. **Гігієнічний норматив** – науково обґрунтований та офіційно регламентований рівень шкідливого чинника, перевищення якого може призвести до захворювань або інших несприятливих наслідків для людини й оточуючого природного середовища.

11. **Гігієна праці –** це розділ профілактичної медицини, що вивчає вплив на організм людини трудового процесу і чинників виробничого середовища з метою наукового обґрунтування нормативів та інших засобів профілактики професійних захворювань та інших несприятливих наслідків дії умов праці на працівників.

12. **Горіння –** складний фізико-хімічний процес, що супроводжується виділенням теплоти і випромінюванням світла.

13. **Гранично допустима концентрація (ГДК, ГДУ)** – концентрація шкідливої речовини у повітрі робочої зони, дія якої незалежно від наявності інших шкідливих чинників, що не перевищують нормативів при роботі встановленої тривалості, протягом усього трудового стажу не призведе до захворювання або іншого відхилення у стані здоров‘я як самого працівника, так і його нащадків.

14. **Евакуація** – процес виведення населення і життєважливих ресурсів першої необхідності з території можливої загрози від катастрофи чи воєнного конфлікту.

15. **Екоаудит** — це незалежна, систематична, документально оформлена перевірка діяльності підприємства або організації на відповідність екологічним вимогам та законодавству про охорону довкілля. Його мета — виявити екологічні проблеми, ризики та порушення, оцінити ефективність природоохоронних заходів і розробити рекомендації щодо їх усунення та покращення екологічної ефективності.

16. **Екологія** — це комплексна наука, яка вивчає взаємодію живих організмів між собою та з навколишнім середовищем, а також структуру і функціонування надорганізмових систем, як-от популяції, екосистеми та біосфера.

17. **Екоменеджмент (екологічний менеджмент)** – це систематичний підхід до управління діяльністю організації з метою мінімізації її негативного впливу на довкілля, підвищення екологічної ефективності та забезпечення сталого розвитку. Це комплексна система, яка охоплює планування, впровадження, моніторинг, оцінку та постійне вдосконалення екологічної діяльності, спрямована на досягнення балансу між охороною природи та економічною вигодою.

18. **Засіб індивідуального захисту (ЗІЗ) –** пристрій, що забезпечує захист організму людини від небезпечних і шкідливих виробничих чинників.

19. **Категорія робіт –** це розмежування робіт на основі загальних енергозатрат організму (Дж/с).

20. **Катастрофа** — це масштабна аварія або інша подія, яка призводить до тяжких, трагічних або неповоротних наслідків, таких як людські жертви, руйнування, знищення матеріальних цінностей або значне погіршення стану довкілля.

21. **Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації** – це проведення комплексу заходів, що включає аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, які здійснюються у разі виникнення надзвичайної ситуації і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров’я людей, а також на локалізацію зони надзвичайної ситуації.

22. **Навколишнє середовище**, або довкілля, — це сукупність живих та неживих об'єктів, а також природних і створених людиною умов, які оточують людину та впливають на її розвиток і здоров'я. Воно включає як природні елементи (повітря, вода, ґрунт, клімат), так і соціальні, культурні та техногенні фактори, такі як житло, інфраструктура, суспільство та технології.

23. **Напруженість праці –** ступінь емоційного навантаження на організм при виконанні трудового процесу, що вимагає переважно інтенсивної роботи мозку при отриманні і переробці інформації.

24. **Небезпечний виробничий чинник** – чинник, що спроможний при недотриманні вимог техніки безпеки призвести до травматизму або іншого різкого погіршення здоров'я чи смерті.

25. **Нещасний випадок –** дія небезпечного чинника на організм під час виконання працівником трудових обов'язків, унаслідок чого виникає травма.

26. **Оперативна група реагування** – це група, яка виїжджає на сигнал тривоги. В ідеалі вона повинна складатися із трьох осіб: водія, охоронця та керівника групи. Але в деяких компаніях, як кажуть експерти, екіпажі укомплектовані не повністю — в них може бути лише дві особи.

27. **Охорона праці –** це система законодавчих актів і відповідних соціально-економічних, технічних, гігієнічних та організаційних заходів, що забезпечують безпеку людини, збереження її здоров'я і працездатності в процесі роботи.

28. **Охорона навколишнього середовища** — 1. Система державних, суспільних та міжнародних заходів, які забезпечують раціональне використання, відновлення, примноження та збереження природних ресурсів від руйнування, забруднення та виснаження. 2. Система заходів, спрямованих на підтримання взаємодії між діяльністю людини та навколишнього природного середовища, яка забезпечує збереження та відновлення природних ресурсів, попереджає прямий та непрямий вплив наслідків діяльності суспільства на природу та здоров'я людини. 3. Система заходів, спрямованих на економічно ефективне якнайповніше вилучення природних ресурсів та використання природних умов, забезпечення мінімальних їх питомих витрат на одиницю готової продукції з метою забезпечення збереження природно-ресурсного потенціалу. 4. Комплексна міжгалузева наукова дисципліна, яка розробляє загальні принципи та методи збереження і відновлення природних ресурсів.

29. **Пожежа** – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розвивається в часі і просторі і є небезпечним для людей, матеріальних цінностей та навколишнього середовища.

30. **Пожежна безпека –** стан об'єкта, при якому виключено можливість пожежі, а у випадку її виникнення унеможливлюється дія на людей небезпечних чинників пожежі та забезпечується захист матеріальних цінностей.

31. **Пожежна безпека** – це розділ охорони праці, що вивчає теорію процесів горіння, основні поняття та визначення в цій сфері, розробляє систему попередження пожеж та заходи пожежного захисту.

32. **Пожежовибухонебезпечність речовин** – це сукупність властивостей, що характеризують їхню здатність до виникнення й поширення горіння.

33. **Пожежна профілактика –** комплекс організаційних заходів та технічних засобів, спрямованих на запобігання можливому виникненню пожежі чи зменшення її негативних наслідків.

34. **Природне середовище** – це усі живі та неживі об'єкти та явища, що існують на Землі або в певній її частині природним шляхом, без впливу людини. Воно включає біосферу, яка охоплює частину атмосфери, гідросферу та літосферу, і є основою для життєдіяльності всіх живих організмів.

35. **Природні катаклізми**, або стихійні лиха, — це потужні природні явища, що спричиняють руйнування та загибель людей, тварин і знищення матеріальних цінностей. До них належать землетруси, цунамі, виверження вулканів, повені, урагани, смерчі, лавини, посухи, лісові пожежі, зсуви та інші. Стихійні лиха класифікуються за походженням, зокрема на геологічні та метеорологічні.

36. **Професійне захворювання –** захворювання, причиною якого є дія шкідливого чинника в умовах виробництва, підтверджена в установленому законом порядку.

37. **Професійне отруєння –** гостра або хронічна інтоксикація, викликана дією шкідливого хімічного чинника в умовах виробництва**.**

38. **Раціональний режим праці і відпочинку** – співвідношення періодів роботи і відпочинку, за яких висока продуктивність праці поєднується з високою і стійкою працездатністю людини без ознак надмірної втоми протягом можливого тривалого періоду.

39. **Робоча зона –** простір висотою до 2 м над рівнем підлоги або майданчика, на яких знаходяться місця постійного або тимчасового перебування працівників.

40. **Робоче місце –** місце постійного або тимчасового перебування працівників у процесі трудової діяльності.

41. **Робочий час –** це час, встановлений законом, протягом якого відповідно до правил внутрішнього розпорядку або іншого, прийнятого на підприємстві порядку, працівник має виконувати доручену йому роботу або службові обов’язки.

42. **СДОР** – сильнодіюча отруйна речовина.

43. **Самозаймання** – це процес горіння, що виникає через тепло, яке утворюється в речовині внаслідок самоініційованих екзотермічних процесів.

44. **Система стандартів безпеки праці (ССБП)** – це комплекс взаємопов’язаних стандартів, спрямованих на забезпечення безпеки, збереження здоров’я і працездатності людини в процесі праці.

45. **Травматизм (грец. trauma-рана) –** це порушення анатомічної цілісності організму або його функцій унаслідок раптової короткочасної дії будь-якого зовнішнього чинника (механічного, хімічного, термічного та ін.), у результаті чого настає тимчасова або постійна втрата працездатності.

46. **Техніка безпеки –** це система організаційних і технічних заходів та засобів, спрямованих на відвернення впливу на працівників небезпечних виробничих чинників.

47. **Техногенний вплив** — це зміни в довкіллі, спричинені діяльністю людини, зокрема промисловістю та технічними системами, які можуть мати негативні наслідки для природи та здоров'я людей. Він охоплює різні процеси,

як-от забруднення ґрунтів, вод і повітря, зміну геологічного середовища, а також призводить до виникнення техногенних катастроф.

48. **Тяжкість праці** – інтегральне поняття, що виражає ступінь функціонального напруження організму при виконанні трудового процесу.

49. **Умови воєнного стану** — це збройна агресія, загроза нападу на державу, небезпека державній незалежності або територіальній цілісності України, що є підставою для введення особливого правового режиму. Цей режим передбачає надання додаткових повноважень органам влади та військовому командуванню для відвернення загрози, а також тимчасове обмеження конституційних прав і свобод громадян.

50. **Умови праці** – сукупність виробничих чинників, що формуються під впливом соціально-економічних процесів.

51. **Фізіологія праці** – це розділ гігієни праці, який вивчає зміну функціонального стану організму людини під впливом виробничої діяльності і розробляє фізіологічно обґрунтовані засоби організації трудового процесу, що сприяють попередженню втоми і підтриманню високого рівня працездатності.

52. **Характер праці –** особливості трудового процесу (тяжкість, напруженість, монотонність та ін.), що здатні при відповідних умовах чинити несприятливу дію на здоров‘я людини та її працездатність.

53. **Цивільний захист** – комплекс заходів, які реалізовуються на території України в мирний час та в особливий період і спрямовані на захист населення, територій, навколишнього природного середовища, майна, матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій, запобігання виникненню таких ситуацій і подій, ліквідацію їхніх наслідків, надання допомоги постраждалим, здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

54. **Цивільна оборона** – система заходів щодо захисту людей та матеріальних цінностей у разі військових дій, стихійних лих або техногенних катастроф, а також підготовка таких заходів і попередні навчання. Одночасно під цивільною обороною розглядають галузь науки, соціально-політичні проблеми, які викликають порушення придатних умов життя та діяльності людей на окремій території (акваторії) або об'єктів на ній (об'єктів на морі), внаслідок аварій, катастроф, небезпечного випадку, проживання на зазначеній території або об'єкті, загибелі людей чи до значних матеріальних збитків.

55. **Шкідлива речовина** – це та, яка при контакті з організмом людини у випадку порушення вимог безпеки і гігієни праці може викликати захворювання або відхилення у стані здоров’я як у процесі контакту з нею, так і у віддалені строки життя сучасного і наступного поколінь, що визначаються сучасними засобами.

56. **Шкідливий чинник** – виробничий чинник, що здатний чинити негативний вплив на працездатність і стан здоров‘я аж до виникнення професійного захворювання.

8.3. Рекомендована література

Основна

1. Адміністративно-правова діяльність у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки : навчально-методичний посібник / Д. О. Чалий, Ю. Г. Сукач, Р. Ю. Сукач, А. П. Гаврись. Львів : Видавництво «Растр-7», 2021. 213 с.
2. Екологічне право : підручник / [А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, Є. П. Суєтнов та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2024. 1008 с.
3. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності : навчальний посібник / за ред. Є. П. Желібо. 7-е вид. Київ : Каравела, 2022. 344 с.
4. Запорожець О.І., Протоєрейський О.С., Франчук Г.М., Боровик І.М. Основи охорони праці : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 264 с.
5. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : практичний посібник / Ю. Г. Сукач, Р. Ю. Сукач, Р. Л. Ткачук , О. Д. Синельніков. Львів : Видавництво «Растр-7», 2021. 260 с.
6. Охорона праці : навчальний посібник / В. С. Хмельовський та ін. Київ : ЦУЛ, 2023. 594 с.
7. Охорона природи : навчальний посібник для студентів природничих спеціальностей / уклад. І. В. Хом'як, Т. В. Андрійчук. Житомир : ЖДУ, 2022. 245 с.
8. Пістун І.П., Кочубей В.І. Безпека життєдіяльності : підручник. Київ : Університетська книга, 2023. 560 с.
9. Сухарева О.Ю., Чундак С.Ю., Сухарев С.М. Техноекологія та охорона навколишнього середовища : навчальний посібник. Львів : Новий світ-2000, 2023. 256 с.
10. Ляпа М. М., Редько С. І., Шищук В. Д. Тактична медицина : навчальний посібник**.** — Київ : СКІФ, 2022. ISBN 978-966-570-836-0.
11. Цивільний захист : підручник / О. І. Запорожець та ін. Київ : ЦУЛ, 2021. 264 с.

в тому числі наявна в Бібліотеці Університету «Україна»:

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / за заг. ред. В. В. Сокуренка. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с.
2. Войналович О.В., Голопура С.М. Охорона праці в галузі (Організаційно-технічні аспекти) : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2024. 250 с.
3. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 280 с.
4. Супрович М.П., Сенюк Д.В., Замойська К.В. Безпека життєдіяльності. Київ : Кондор, 2022. 164 с.
5. Трофімчук Н.В. Екологія : навч.-метод. посіб. [Електронний ресурс]. Рівне : НУВГП, 2021. 192 с.

Допоміжна

1. Боголюбов В.М, Сальнікова А.В., Ракоїд О.О. Екологічний моніторинг : навчальний посібник / за ред. проф. В. М. Боголюбова. Київ : НУБіПУ, 2023. 200 с.
2. Бойчук Ю.Д., Солошенко Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2025. 316 с.
3. Желібо Є.П., Сагайдак І.С. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. / Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2020. 256 с.
4. Пожарова О.В. Охорона праці : навчальний посібник. Одеса, 2022. 86 с.
5. Техногенна безпека АЕС: Частина ІІ : навчальний посібник / Д. О. Чалий, А. Б. Тарнавський, Р. Ю. Сукач, Р. Б. Веселівський Львів : Каменяр, 2020. 340 с.
6. Чернявська В.О., Дуброва Н.Й. Основи безпечної праці : навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної освіти). Київ : ТОВ «ПРОПАПІР», 2023. 240 с.

у тому числі наявна в Бібліотеці Університету «Україна»:

1. Войналович О.В., Марчишина Є.І., Кофто Д.Г. Охорона праці в галузі (Автомобільний транспорт) : підручник. Київ : ЦУЛ, 2021. 695 с.
2. Войналович О.В., Марчишина Є.І., Мотрич М.М. Охорона праці в галузі (Для спеціальності «Харчові технології») : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2022. 376 с.
3. Охорона праці в галузі : навч. посіб. / уклад. Л. В. Кравченко, Л. В. Сусло. Умань, 2020. 188 с.
4. Пістун І.П., Кіт Ю.В., Катренко Л.А. Охорона праці в галузі освіти : навч. посіб. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Суми : Університетська книга, 2025. 395 с.
5. Смирнитська М.Б., Тріщ Р.М. Охорона праці в галузі. Ресторанне господарство і торгівля : навч. посіб. Харків : Світ Книг, 2020. 362 с.
6. Юрченко Л.І. Екологія : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2020. 304 с.

Статті викладача та здобувачів освіти

1. Романюк О.О., Скідан В.В., Гончарук А.Ю. Основні вимоги безпеки до виробничого обладнання та технологічних процесів при виробництві товарів широкого вжитку. *Енергозбереження та промислова безпека: виклики та перспективи* : наук.-техн. зб. : матеріали ІІ Міжнар. наук.-пр. конф. (Київ, 4-5 червня 2019 р.). К. : Основа, 2019. С. 237-245.
2. Романюк О.О., Горбенко А.В. Безпечне використання енергоємного сушильного обладнання у шкіряному виробництві. *Актуальні питання енергозбереження як вимога безпеки життєдіяльності*: наук.-техн. зб.: матеріали Міжнар.наук.-пр. конф. (Київ, 7-8 червня 2018 р.). Міжнародна академія безпеки життєдіяльності. К. : Основа, 2018. С. 155-163.

8.4. Інформаційні ресурси

(нормативна база, джерела Інтернет, адреси бібліотек тощо)

1. Правова інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». URL: http://www.nau.kiev.ua/ (дата звернення: 27.08.2025).
2. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: https://www.rada.gov.ua/ (дата звернення: 27.08.2025).
3. Офіційний сайт Держпраці. URL: https://dsp.gov.ua (дата звернення: 27.08.2025).
2. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/ua. (дата звернення: 27.08.2025).
3. Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України. URL: http://www.mns.gov.ua. (дата звернення: 27.08.2025).
4. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: https://www.pfu.gov.ua/ (дата звернення: 27.08.2025).
5. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України. URL: http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm (дата звернення: 27.08.2025).

8.5. Сертифікаційні програми (електронні курси)

1. Знати, як допомогти. *Онлайн-курс. EdEra*. URL: https://study.ed-era.com/uk/courses/course/1785 (дата звернення: 27.08.2025).
2. Будуємо безпечне робоче середовище. Реінтеграція ветеранів. [Електронний ресурс]: *Онлайн-курс. EdEra* URL: https://study.ed-era.com/uk/courses/course/6340 (дата звернення: 27.08.2025).
3. Зміцнення: бізнес та професійне зростання ветеранок. *Онлайн-курс. EdEra*. URL: https:// study.ed-era.com/uk/courses/course/6777 (дата звернення: 27.08.2025).
4. Інклюзивне лідерство: як вроваджувати DEI у своєму бізнесі. *Онлайн-курс про принципи різноманіття, рівності та інклюзії. EdEra*. URL: https://study.ed-era.com/uk/courses/course/6251 (дата звернення: 27.08.2025).
5. Перша домедична допомога в умовах війни. *Онлайн-курс. Prometheus.* URL: https://prometheus.org.ua/prometheus-free/first-aid-during-war/ (дата звернення: 27.08.2025).
6. Прозора енергетика. *Онлайн-курс. EdEra.* URL: https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5127 (дата звернення: 27.08.2025).
7. Рятуй, не ризикуй: онлайн-курс про безпеку волонтерів під час війни. *Онлайн-курс. EdEra*. URL: https://study.ed-era.com/uk/courses/course/2360 (дата звернення: 27.08.2025).
8. Power Women. *Онлайн-курс. EdEra*. URL: https://ed-era.com/power-women/ (дата звернення: 27.08.2025).

8.6. Фахові періодичні видання України з дисципліни

1. Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Режим доступу: https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/Visnuk.
2. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Екологія. Режим доступу: https://periodicals.karazin.ua/ecology/.
3. Науковий вісник НЛТУ України. Режим доступу: https://nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/issue/view/245 .
4. Науковий вісник «Цивільний захист та пожежна безпека». Режим доступу: https://nvcz.undicz.org.ua/index.php/nvcz.
5. Науково-виробничий журнал «Охорона праці». Режим доступу: https://ohoronapraci.kiev.ua/.
6. Науково-практичний журнал «Збалансоване природокористування». Режим доступу: https://journals.uran.ua/bnusing/issue/view/19594.
7. Охорона праці і пожежна безпека. Режим доступу: https://oppb.com.ua/.
8. Пожежна безпека. Збірник наукових праць. Режим доступу: https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/PB.

9. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	**Наявне матеріально-технічне забезпечення**	**Необхідне[1] матеріально-технічне забезпечення**
Лекція	власний або кафедральний ноутбук	проєктор, інтерактивна дошка, фломастери до неї, приміщення з доступом до Інтернету
Практичне заняття		приміщення комп'ютерного класу № 203, встановлений у комп'ютерному класі ППП (корпус № 2)

[1] Потрібно вказати особливе матеріально-технічне забезпечення дисципліни, яке потрібне для проведення занять (ТЗН, спеціальний кабінет і т.п.)